

Dukucan M. D. KOKIN

Kusin orakin, mitnji SSRU elzigan

PARTIZDAT ■ 1933

Urkat wugal hawamniltin umunurcəkəllul

НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКАЯ АССОЦИАЦИЯ
ИНСТИТУТА НАРОДОВ СЕВЕРА ЦИК СССР

Ɖukucan M. D. KOKIN

Prof. Dr. P. Šmīta
dāvinājums.

Kusin orakin,
mitņi SSRU
elziņan

Lucadiduk dukuwcaduk əwədit
dukucan: G. WASILEWIC

Ɖokewcatin:

Nepaduk — A. SALATKIN

Oloknoduk — I. ABRAMOW

Nelkanduk — N. TROFIMOW

Inv. 26602

Kusin orakin, mitgi SSRU elzigan

1. Ekun ozaran Manzurijadu	3
2. Kapitalistil hawamnilwa eksploatirujiwkil	6
3. Kapitalistil gorcazawkil mēmāililnunmər	9
4. Kapitalistil kolonijal hawamnilwatin zoromizoro	11
5. Kapitalistil tikin on vizərə	14
6. Mitgi gorcanti hawalzaril bulṣṣəlnuntin	19
7. SSRU-du omakta vini hawaliwzaran	21
8. Kapitalistil SSRU-du interwencijawa omuzara	24
9. Hulamawa armijawa manniwgat	27
10. Kətətmərit, ajatmarit hawalzami	29
11. Məngijwər SSRU-wə ətəjəlzəğər	29

Отв. редактор *А. Линкис*. Техн. редактор *Э. Блейх*. Обл. худ. *А. Михайловой*.

Ленгорлит № 2761. Партиздат № 1017/л. Ст. ф. 62×94. 2 п. л. Тираж 3000+394.
Зак. 1826. Кол. зн. в 1 б. л. 43008. Сдано в набор 17 XI—32 г. Подп. к печ. 4 II-33 г.

ФЗУ им. КИМ'а. Тип. „Коминтерн“. Ленинград, Красная ул., 1.

1. Ekun ozaran Manzurijadu.

Bira, gərbici Amur, bargidadun, anğuldu daldisaldun, taduk caski bisin dunnə, gərbici Manzurija.

Mitji SSRU timanitikin, həgdi Japonijadi lamu bargidadun kətə həgdil buril bisi. Tarildu burildu bisin ge gosudarstwo, gərbici Japonija.

Japonijani armija Manzurija dunnəgmən gacan. Japonija armija upkatwan Manzurija

Joponiganil kusimnil kitajjwe gorotwo lurjiwzərə.

dunnəŋmən zaluwcan. Nuŋan sowa kətəwə hawamnilwa, dunnəwə hawalzarilwa wacan. Idəgəlwətin, awdulwatin zoromicon. Japonijaŋi armija Manzurija gorodilwan lurgiwcən. Kətəwə bikicilwə sukacacan. Japonijaŋi armija mitŋilē SSRU granisaldulan — sigdilēldulēn əməsincən.

Manzurija upkacil hawamnilin, upkacil dunnəwə hawalzarilin kusilla japonijaŋinun armijanun. Nuŋartin zəmmunzi əcəl bumuzərə. Nuŋartin zoromisaldu əcəl mənŋilwər idəgəlwər, awdulwar bumurə. Nuŋartin əcəl kapitalistil, bjasal hawamnilzitin — tirəwcəlzitin bimirə. Nuŋartin əcəl japonijaŋildu kapitalistildu hawalmura.

Manzurija hawamnilin, dunnəwə hawalzarilin japonijaŋilnun kapitalistilnun kusizəllə. Kusin nuŋardutin ərujə əməwuwki. Kusin dunnəwə hawawətin, awduwatin manawki. Kusindu kətəməmə bəjəl wawcal, hujəŋənəwcəl. Kətəməmə aŋazakar əmən mucəl. Kusin Manzurija hawalzarildun zəmmuwə, sukakawə əməwuwki. Nuŋartin zalduwar guniwkil tugi: kapitalistildu hawalzaŋaduk ajatmar kusimi. Manzurija hawamniltin ŋorcazawkil japonijaŋinun armijanun.

Ekun zarin Japonija hawamnilin, dunnəwə hawalzarilin gassazawkil Manzurija dunnənəw?

Ekun zarin Japonija hawamnilin kusizəwkil Manzurija hawamnilnunun?

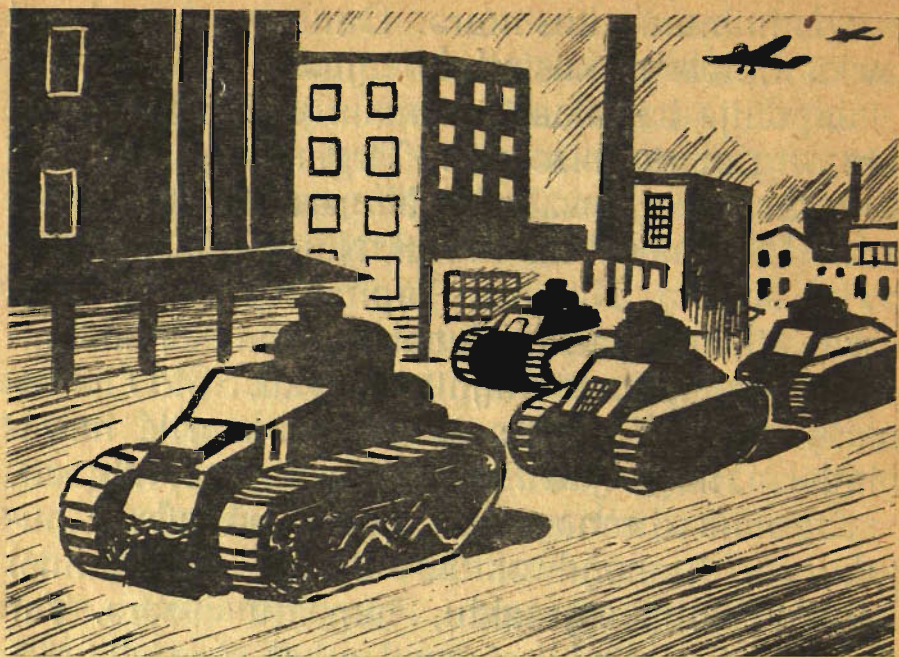
Japonija hawamnilin mənəkər əwkil Manzurija

hawamnilnunun kusimurə. Dunnəwə hawalzaril əwkil hutəlwər kusindulə ujnə.

Japonija hawalzaril Manzuriya hawalzarildukin ərutmərit bizəwkil. Tirganidun nuğartin 10—12 casilwa hawaliwkil. Nuğardutin kapitalistil adikukanə hawalitin buwkil. Nuğartin zəmmukir əwkil bimirə. Nuğartin kapitalistilnunmar ğorcazawkil tar zarin. Nuğartin mənəkər mənğiduwi Japonijaduwi nuğnimuzəwkil, SSRU hawamnilgacirin. Nuğartin sazərə Manzuriya hawamnilwan, nuğarñilwatin ğirkilwətin, nəknilğəcir.

Japonija dunnəwə hawalzaril mənğilwər hujukurwə dunnəğilwər hawaliwkil. Tar dunnəl kapitalistildu, bajasaldu, nuğəldu bizərə. Tar dunnəldu baldiwkil cəməcil cukal, ğərbicil „ris“ Tar riswə owraktin, bajasal nuğəl riswə mərduwər gawkil. Nuğəl dunnəwə hawalzarilduk həğdiməməlwə diliwurwa gawkil. Kapitalistilñil həğdigul ñan tar riswə diliwunğacinzi gawkil. Tar riswə ñan gawkil kupesil dunnəwə hawalzaril kotaldulitin. Dunnəwə hawalzarildu adikukan ris əmənmuwki. Tugəni dulindukin kaltakawan nuğartin zəmmukir bizəwkil. Nuğartin zəmmuzəwkil kapitalistil gosudarstwodutin bizəriwər zarin.

Kapitalistigidu gosudarstwodu kətəməmə disumnil, həğdi policija biwkil, kapitalistitiwa əğəsiwə, kapitalistilwa ətəjəltəwər. Kapitalistil tarilwa kusimnilwar, tarilwa sipkicimnilwar uñiwkil, hawamnilwa sipkitcadatin. Kapitalistil

Japonijajil_armjal Kitajdula kusiñəzərə.

alɓawkil bižəmi armija, policija acirdutin. Kapitalistil kusimnilwar wawkaniwkil kommunistilwa, kommunistil kapitalistilnun ɲorcan-dulitin. Kapitalistil armijaiwar uñiwkil, Manzurijawa gadatin. Kapitalistil Manzurijawa mārdu-ləwər gamuzawkil, Manzurija təgəlwan kam-nidawər, mārduwər hawaliwkandawər, nuɟar-duktin diliwura kətətmərjə gadawər.

2. Kapitalistil hawamnilwa eksplo-atirujiwkil — kamatcawkil.

Həgdildu gorodildu fabrikal, zawodil biwkil. Fabrikaldu, zawodildu kətəməmə masinal biw-kil. Masinalzi tipkəwurwə, oldoksolwo, hər-

kəwɜrwə, idəgəlwə, toɾgəlwə ɔzawkil. Zawodildu huŋtuməlcəlwə ɔzawkil. Parawozilwa, parohodilwa, huŋtuməlcəlwə ɔzawkil. Zawodildu, fabrikaldu kətəməmə hawamnil hawaliwkil. Ər upkatwan nuɟartin mənəkər masinalzi hawaliwkil. Upkacil fabrikal, zawodil kapitalistiŋil biwkil. Nuɟartin so tamura biwkil. Hawamnildu məɟur acir. Hawamnildu ələ ɟələltin biwkil. Kapitalistil orizawkil hawamnilwa, hawaldatin. Hawamnildu hawadulitin nuɟartin tamana buwkil. Hawatin bunəduk tamanduk kətətmərit tamawuwki. Hawamni ilan rubliciwa hawallakin, kapitalist nuɟandun hawalin ələ zurə rublila tamawki. Umunmə rubliwa kapitalist mənəduwi gawki. Tar zarin nuɟan hawamniwa hawaliwkaniwki. Tugi ərgəcin oror ətəjəcimni. Ətəjəcimni bajanɟi ororwon ətəjəciwki. Hawaduliwi nuɟan mənurwə-gu, ororwo-gu gawki. Ələ nuɟan hawawi tamandukin aditmarit gawki. Tadukwar ɟan tugigəcin: bajandu zadanɟi-gu, girkutmar-gu ulumiwki, təli bajan upkatwan wanəwan mənəduwi gawki. Əri gerbiciwuwki eksploatacijət, kamanzi.

Kapitalistil ajakakurdu guləldu bizəwkil. Tarilwa guləlwə hawamnil ɔzawkil. Kapitalistil awtomobililzi ɟənəktəzəwkil. Tarilwa awtomobililwa hawamnil ɔzawkil. Kapitalistil ajakakurwə tətigəlwə tətiwkil. Tarilwa tətigəlwə hawamnil ullizəwkil. Hawamnil upkatwatin guləlwə, masinalwa, awtomobililwa, tətigəlwə, un-

talwa, tægəŋkilwə oʒawkil. Hawamnil mənəkər əruməsəldu guləkərdu biʒəwkil. Nuɟartin əruməmə tətəcil, untacil. Kapitalistil ʒorominoduktin nuɟartin əruməmət biʒəwkil. Kapitalistil, uləkkitcənəl, hawamnilwa ʒoromizawkil. Tarit nuɟartin ajat biʒəwkil.

Kapitalistil hawamnildu hawa tamanadukin adikundimar tamawkil. Kapitalistil tarduk adikundimar tamamuzawkil. Hawamnildu kapitalist adikundimar tamawki, kətətmərit mənduwi gawki. Hawamni zanə casila hawaliwki. Kapitalist hawamniwa hawaliwkanmuwki, zan zurwə casilwa hawaldan. Təli kapitalist kətətmərwə gaziɟan mənduwi. Hawamnil əwkil hawalmura kətətmərit. Hawamnil əwkil adikundimarja hawalnaliwar tamanmar gamura. Hawamnildu asal, kuɟakar biwki. Hawamnil nuɟarwatin irgiwki. Hawamnil kapitalistilnunmar ɟorcazawkil tar zarin. Hawamnil ɟorcazawkil, ədən ɟonim hawadi tirgani bisi. Hawamnil ɟorcazawkil, ədəwər adikanə hawaliwar garə. Hawamnil məməlilnunmər ulgucəməciwki, ədəwər hawalnarə. Nuɟartin zabastowkalwa oʒawkil. Zabastowkat gərbiciwuwki, hawamnil əsiktin hawalnarə, həgdimərit hawalitin tamadatin, hawatin urumkundu tirganidu odan. Hawa ətərəkin, kapitalistil ətəwki dohodilwar¹ gazəmi.

Tarit kapitalistil hawamnildi ɟələciwki.

¹ Dohodit gərbiciwuwki, bəjasal hawamnil hawalduktin hələkəwə tamanma mərduwər garaktin.

3. Kapitalistil ȝorcazawkil mēmēlilnunnmār

Nonon, kētə anȝanil amaski, hēgdil fābrikal, acir biȝkitin. Hēgdil masinal acir biȝkitin. Ələ hujukur fābrikal, hujukur hawaliwur biȝkitin. Taduk huȝtulwə masinalwa oliȝkitin. Tarit himatmarit, əjimdimərit hawaliliȝkitin. Hēgdilwə fābrikalwa oliȝkitin. Kētə hawaliliȝkitin tadu. Taril fābrikal tamural masinacil, hawamnicil kētəmēməwə huȝtuməlcəlwə towarilwa juwuliȝkitin. Omaktal towaril gil hujukur fābrikal towarilduktin əjumdiməsəl biȝkitin. Bəjəl tamuralwa towarilwa ətərə gazəmi. Hujukur fābrikal amakan ətəwkil hawalzami. Hēgdil fābrikal ȝuȝəltin tarilwa hujukurwə fābrikalwa unijəciliȝkitin. Nuȝarȝiltin fābrikalтин hēgdiliȝkitin. Kapitalistil bajaliȝkitin.

Tuȝi ȝənəzəȝkin kapitalistil ȝorcantin mēmēlilnunnmār. Əȝəsitməsəl kapitalistil hēgdil fābrikacil hujukurwə kapitalistilwa dawdizəȝkitin.

Tadukwar əȝəsitkultin kapitalistil ȝan mēmēlilnunnmār ȝorcaliȝkitin. Hēgdigultin kapitalistil umunpiȝkitin, gil kapitalistilwa dawdidawər, upkacilwa dohodilwatin mārduwər gadawər. Hēgdil tətigəlwə ozaril fābrikal umunupiwuȝkitin. Hēgdil masinalwa ozaril zawodil ȝan umunupiwuȝkitin. Ərgəcir fābrikal umunupirtin gərbiciuwukil kompanija l z i. Taril kom-

panijal gilwa hærækəlwə fəbrikalwa dawdiŋkitin. Dawdicalatin, taril hægdił fəbrikal, zawodil huntuməlcəlwə masinalwa towarilwa juwuliŋkitin. Adikurzi tamarzi nuŋarwatin unijəciŋkitin. Kətə bajan tarildu kompanijaldu biŋkin. Nuŋartin gosudarstwolduwar nuŋniliŋkitin. Gosudarstwoŋi prawitelstwon, armijan nuŋarŋiltin bələmniltin oliŋkitin. Taril kompanijal nuŋninəlitin upkatwan ozaŋkitin. Əril kompanijal ŋan məməlilnunmər ŋorcaŋktin.

Əril kompanijal ŋorcantın huŋtuməlcəldu gosudarstwoldu biwki. Umukən gosudarstwo kompanijalin ge gosudarstwo kompanijalnunin ŋorcazawkil. Ge ŋan buga nuŋnimnin bimuzəwki.

Kapitalistil umun ərgəcin kompanijatin fəbrikaldukwar tipkəwurwə upkacildu dunnəldu juwrəkitin, təli nuŋan kətəməməwə məŋurwə gazıŋan. Təli nuŋan upkattu tar tipkəwurdu liwər umunmə tamanma tamawkanziŋan. Ərgəcinə tamana, əməwzəri nuŋardutin soma kətəjə dohodila.

Ələkəs ŋorcazawkil tugi. Kapitalistil kompanijaltin uŋiwkil huŋtuldu lə dunnəldulə mənŋilwər towarıŋilwar. Tadu tarilwa towarilwa adikukardu tamardu unijətcəwkil. Tarildu dunnəldu mənŋiltin kapitalistiltin biwkil. Əril kompanijaldukw hujutməsəl. Əril mənŋilwər towarilwar ərgəcirdu adikukardu tamardu əwki unijəttə. Bəjəl ətəwki towarilwatin gazəmi. Taril towa-

riltin ətəsiktin gawrə, fabrikaltin ətəwkil hawalzami. Taril kapitalistil hawaltin sukawuwkil.

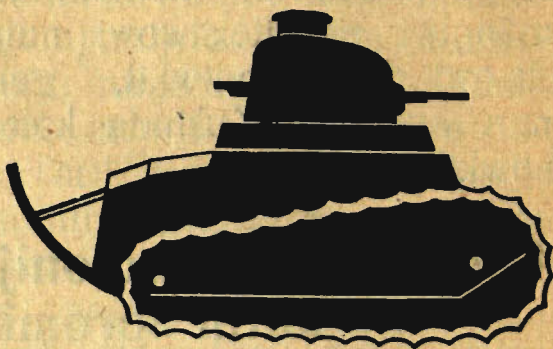
Taduk ɲorcan həgdiliwki. Təli əril gosudarstwol kusiliwkil mēməlilnunmər. Kapitalistil mənɲiwi prawitelstwowi nuɲɲizəril, prawitelstwowi nonowkoniwkil, genun gosudarstwo-nun kusidən. Kusindu kətəməmə hawalzaril buwkil.

4. Kapitalistil kolonijal hawamni- watin zoromizoro.

Dunnəl kapitalistiɲi əɲəsin bizəritin gərbiciwuwkil kapitalistiɲilzi gosudarstwolzi. Bugadu kətəməmə kapitalistiɲil gosudarstwol biwkil: Anglija, Amerika, Francija, Germanija, Japonija, Italiya. Ərildu gosudarstwoldu kətəməmə həgdiməməl gorodil. Kətəməmə fabrikal zawodil. Kətəməmə sələməl hoktol, parohodil, kətəməmə mənɲur, towaril. So kətəwə towarilwa kapitalistiɲil kompanijal mənɲilduwər gosudarstwolduwar əwkil unijəttə.

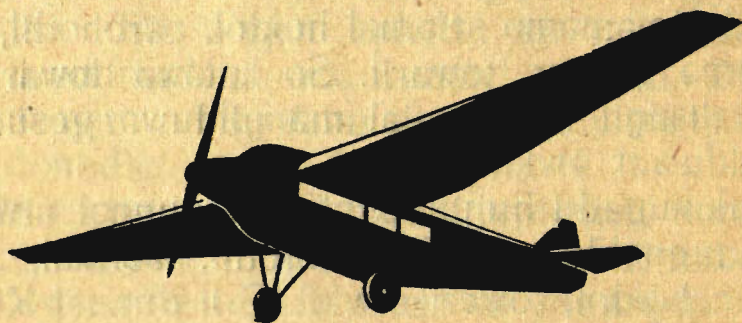
Taduk bugadu huɲtul suptiwcal dunnəl biwkil. Tar dunnəldu adikukan gorodil, fabrikal, adikukan hoktol, towaril biwkil. Əril dunnəl Kitaj, Koreja, Indija, Indo-Kitaj, taduk huɲtul bisi. Kapitalistil huɲtulduk gosudarstwolduk əməzəwkil ərildulə dunnəldulə. Ədu nuɲartin mənɲilwər towariɲilwar unijəliwkil. Anglijaɲil parohodil anglijaɲilwa towarilwa əməwuwkil Indi-

jala. Indijadu tarilwa towarilwa unijawkil. Kapitalistil mērduwər kətəmēməwə dohodilwa gawkil. Tarilzi mēgurzi nuḡartin Indijadu fabrikalawar, zawodilawar oliwkil. Əril zawodil fabrikal nuḡardutin kətətmərjə dohodila buwkil. Tarilduk fabrikalduk juzəril towaril əjumkur biwkil. Nuḡartin ədu owzawkil.

Tank — wawuci iruwun.

Nuḡartin əwkil Anglijaduk əməwuwərə. Indijaḡi hawamnin mēḡḡiliwi hawaliwi anglijaḡiduk hawamnidukin adikundimarit gawki. Hawamni adikanə hawaliwi garakin, ka-

Aeroplan.

pitalist həgdijə dohotjo gawki. Indijaḡil hawamnıl anglijaḡilnun kapitalistilnun ḡorcamura-ktin, tēli anglijaḡil kapitalistil kusimnilwar pəkti-

ruwkāniwkil indijaŋilwa hawamnilwa. Taŋkil-duk,¹ aeroplarduk hawamnilwa pāktiruwkil.

Anglijaŋil kapitalistil əwkil bumuzərə indijaŋildu, mənŋilwər fabrikalwar odawər. Indijadu mənŋil fabrikal, zawodil, masinal birəktin, anglijaŋil kapitalistil mənŋilwər towarilwar ətəziŋēt-in unijəzəmi. Təli Indijadu mənŋiwi gosudarstwowi oziŋan. Anglijaŋi əŋəsi tadu acin oziŋan. Təli anglijaŋil kapitalistil kətəməməwə dohodilwa ətəziŋēt-in gazəmi. Anglijaŋil kapitalistil Indija nuŋəlin biwkil. Ərgəcir nuŋəcil dunnəl Indija, Indo-Kitaj, Koreja gərbiciuwkil kapitalistilŋi gosudarstwolŋitin kolonijalzit-in.

Indija—Anglijaŋi kolonijan. Indo-Kitaj—Francijaŋi kolonijan. Koreja—Japonijaŋi kolonijan. Kitajdu huŋtutənə kapitalistil nuŋniwkil: Anglijaŋil, Amerikaŋil, Japonijaŋil, Francijaŋil. Tugi həgdil gosudarstwol kapitalistil-in hujukurwə suptiwcalwə gosudarstwolwo zoromizawkil. Kətəjə milionala kolonijal təgəltin tirənzəwkil, kamatcawkil. Hawamnilwa tirənduktin kapitalistil kətəməməwə mənurwə gazawkil. Nuŋartin kətətmərwə kolonijalwa zawamuzawkil tar zarin. Japonijaŋil kapitalistilin Korejawa, Formorawa gacatin. Əsitkən nuŋartin Manzurijawa gassazərə. Nuŋartin Kitajwa, Mongolijawa, mitŋiwə Amurŋiwə dunnəwət gamuzəwkil.

¹ Wawucilduk iruwurduk

5. Kapitalistil tikin on bizərə

Tikin kapitalistil sot ɲələciwkił. Adida anɲanilwa hawaltin əruməmət ora. Towariltin, burduktin nəkəkəicildu hukləzəwkił. Towariɲiltin kətəlləktin, towaril tamartin əjumuliwkił, buruliwkił.

Kapitalistiɲildu dunnəldu kətəməmə zəmmukir hawamnil bizəwkił. Nuɲardutin məɲurə acir, burdukwa, towarilwa gadawər. Kətəməmə milliosal bəjəl, asal hawajə acinzi bizərə. Gildu, nuɲardutin hawal bisiktin, kapitalistil adikuna hawanalija tamana buwkił hawalitin. Nuɲartin tugi zəmmuzəwkił. Nuɲarɲiltin tətigəltin əruməməl biwkił. Zultin əruməməl biwkił. Hutəltin ənunzəwkił, məkcərəzəwkił. Tugi hawamnil kapitalistiɲildu dunnəldu bizəwkił.

Bajasal kapitalistil tarilwa əwkił samura. Nuɲartin ələ mənɲiwər dohodilwar kətəɲmuzəwkił. Nuɲartin towariɲilwar burdukɲilwar hujuɲzəwkił. Towaril tamaratin kətəɲzəwkił. Kapitalistil fabrikalwar somiwkił, kətəjə towarila ədətin hawamnil hawalla. Nuɲartin burdukwa baldizarilwa dunnəlwə hujuɲzəwkił. Nuɲartin burdukacilwa hutakarwə əjiciwkił. Tuginun ɲəkənəf nuɲartin mənɲilwər hawalwər albawkił ajaɲzami. Kətəjə fabrikala zawodila somnaktin, kətəməmə hawamnil hawajə acinzi owkił. Nuɲartin ətəwkił towarilwa gazəmi. Təli towaril nəkəkəicildu hukləzəwkił.

Kapitalistil hawaltin ærumæt biðawkil. Mæ-
gur tamantin adikukan owkil. Fabrikal, zawodil
hawaltin hujuliwki. Unijakit adikun owki. Ha-
wamnil, dunnəwə hawalzaril kapitalistilnunmar
sotmarit ȝorcazawkil. Kapitalistil mənəkər
əwki sarə, ajatmar on odawər. Nuȝartin
əmən mucəldu zawodildu, fabrikaldu ȝonimila
hawadila tiraganila oðawkil. Nuȝantin hawa-
mnildu hawalitin aditmarja tamawkil. Kapa-
listil zalduwar ȝuniwki: „Mit hawamnilwa
sot tirucəlləkip, tēli mitȝil hawal aja oðar-
tin.“

Hawamnil mənəkər ətəwki girkuzami hawala.
Nuȝartin kapitalistilnunmar somat ȝorcaliwki.
Həgdil ȝorodil ȝuləl sigdiləldutin kusir oliwki.
Hawamnil kapitalistil kusimnilnuntin kusikət-
cəwki.

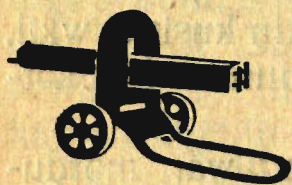
Kapitalistil huȝtutmərit dohodilwar mərdu-
wər ȝamuzawki. Nuȝartin zalduwar ȝuniwki:
„ajat bimcə, bu ȝan kolonijalwa hawurakwun.“
Nuȝartin towarilwa kolonijaldula əməuwki,
tadu unijəttəwər. Kolonijaldu nuȝartin məȝur-
wə suruwuki. Kolonijaldu nuȝartin həgdimə-
məlwə procentalwa ȝazəwki. Kolonijaldu
nuȝartin əsilə tamural birə towarilwa, hawa-
mnilwa suruwuki. Kolonijalwa zawami — so
urgəpcu.

Upkat buga huȝtuməlcəldu ȝosuȝarstwoldu
boriciwca. Əcəl zawacal dunnəl adikukar. Əril
dunnəl zawamuzanal, Anglija, Francija, Japo-

nija, Amerika kapitalistiltin mēməlilnunnmər
 ɲorcazawkil. Nuɲartin mēməlilnunnmər kusizə-
 kil, huɲtulwə suptiwcalwə dunnəlwə zawadawər.
 Tikin tawargacin so əɲənimə kusin Kitajdu
 bizərən. Kitaj—həgdiməmə dunnə. Tadu 413
 milliosal bəjəl bizəwkil. Dunnəɲdun kətəmə
 sələ, zələmə ella, cucun,hulama məɲun, ema-
 tanə bisi. Kapitalistiɲil gosudarstwoltin Kitajwa
 gamuzara, mənɲiwi kolonijan bidən.

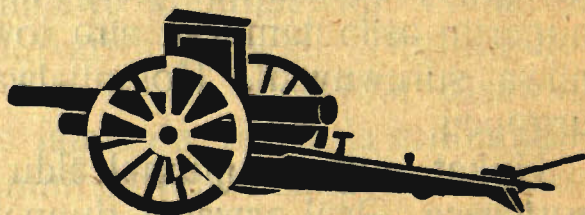
Japonijaɲil kapitalistil Kitaj` hadiwan zawal-
 catin, mənɲirəlcətin Manzuriya dunnəɲmən.
 Tugi nuɲartin interwencijawa ocatin. Japonija-
 ɲil kapitalistil upkacilwa Kitaj dunnəɲilwən
 zawamuzawkil. Nuɲartin kita-
 jɲilə həgdilə gorottula, Sanhaj
 gərbicilən, əməcətin. Nuɲartin
 zarwə kitajaɲilwa fabrikalwa
 sukcatin. Nuɲartin kətəmə-
 məwə Sanhaj rajosalwan sukca-
 catin. Ərit kətə zar namazil

Pulemet.

kitajaɲil hawamnil zəmmuzəwkil, hawajə acin-
 zi bizənəl. Kətə zar namazil kitajɲil hawamnil
 wawcal. Nuɲartin japonijaɲilnun zawassa-
 rilnun kusizə-
 cətin.

60 tisical ja-
 ponijaɲil ku-
 simnil Sanhaj-
 wa pəktiruzə-
 cəl. Nuɲartin

Puska—wawun.

pulemetilduk, hægðilduk wawurduk pæktiru-
zæcāl. Kætə zar japonijanil aeroplasal gorottu
Sanhajdu bombalwa nodacal. Sukcakawa, buni-
wə zorominmō, zəmmuwə, ər upkatwatin inter-
wenciĵa əməwcən.

Anglijanjil, Francijanil kapitalistil Japonijadu
bələzərə, Manzurija dunnəĵmən zawadan. Nu-
ĵartin Japonijadu hægðilwə pæktirəwurwə, wa-
wurwə, buwkəwzərilwə tamnaksalwa, aeroplar-
wa buzərə. Kitajwa borildiraktin, nuĵartin Kitaj
hadiwan gamuzara.

Ələ umun Amerika Kitajwə əsin boritmura.
Nuĵan Kitaj upkatwan mənduwi gamuzaran.
Tarit Japonija Amerikanun ərumənzərə.

Eda Amerikanil kapitalistil əwkil Japonijanun
kusinmurə? Eda nuĵartin əwkil Japonija zawa-
riglazariwan ətərə? Japonija so əĵənimə gosu-
darstwo bisin. Nuĵan kapitalistiĵiwa hawawə
hawalzarən.

Əsitkən hægðiməmə rewolucijaĵi kusin Kitajdu
bisin. Kitajnil hawamnil, dunnəwə hawalzaril,
komununisttit partijat nuĵniwzəril, mənĵilwər
kapitalistilwar, bjasalwar juwkəncətin. Hawam-
nil kapitalistildukwar dunnəĵijəwər, fabrikala-
war, zawodilawar mərduwər gacatin. Kitaj
hawamnilin mənĵijəwər əĵəsijəwər ocatin, sowet-
ĵiwə əĵəsiwə ocatin. Kitaj hawamnilin huĵtul-
du hawamnildu tinmukiltulə hoktowo icəwkən-
cətin. Indija, Koreja, Japonija hawamnildutin,
huĵtul dunnəl hawalzarildutin dawdindula hok-

towo icəwkāncātin. Kapitalistil rewolucijat sot
ḡələciwkil. Nuḡartin ḡələciwkil kolonijaldutin
rewolicija oriwan.

Amerika ḡələciwki nuḡanḡildun kolonijaldun
rewolucija oriwan. Həgditku lamu, ḡərbici okean,
burildun rewolucija oriwan. Francija ḡələciwki
Indo-Kitajdu rewolucija oriwan. Anglija ḡələ-
ciwki Indijadu rewolucija oriwan.

Amerika, tāduk huḡtul gosudarstwol əwkil
iləcərə, Japonija Manzurijawa gadan. Bələzəwkil
Japonijadu tar zarin. Nuḡartin zalduwar ḡun-
iwkil: „Japonija Kitajwə zawagin, tar əcə
ḡələwsi bisi, Japonija rewolicijawa sukcaḡan.
Kitajwə borildiraktin, tēli mit Kitaj hadiwan
gazaḡap,“ ḡuniwkil nuḡartin.

Upkattu kapitalistildu ajawcu biwki, Japonija
Manzurijawa mənḡirətcerən, nuḡnižərən tadu.
Japonija itigazaran, huḡtul gosudarstwol SSRU-
nun kusildētīn. SSRU bajan dunnə bisin.
SSRU həgditkutin kapitalistil buləntin bisin.
SSRU-du zan tuḡnadu anḡanildu sowetti əḡəsi
bižərən. SSRU hawamnildu icəwkāniwki, tin-
mukittuliwər on kisidētīn, on sowettiwə əḡəsiwə
odatin. Zan tuḡnadu anḡanildu SSRU nuḡni-
žərən, upkattu on rewolucijawa odatin. Kapi-
talistil rewolucijaḡit Kitajit ḡələciwkil. SSRU
Kitajduk ḡələwsitmər. Nuḡartin ḡuniwkil:
„SSRU-wə manawka, sukcawka.“

6. Mitņi ņorcanti hawalzaril bulā-salnuntin.

Upkacildu kapitalistiņildu dunnēdu hawalzaril ņorcazawkil nuņnimnilnunmār. Ēlā umukāndu dunnēdu, SSRU-du nuņartin mēnēkēr nuņnimnil biwkil. Ēr dunnē—Sowettil Socialisttil Respublikal Umunupintin.

Utālē tadu tēgēmār biņkin. Kapitalistil, basal nuņnimnil biņkitin. Nuņartin hawaliwkaņiņkitin hawamnilwa, nuņardutin hawaldatin. Nuņartin dunnēwē hawalzarilduk burdukiņmatin gaņkitin. Hawamnil ņorcallaktin kapitalistilnun, tāli tēgēmārņi ēņēsi kusimnilwar, kazakilwar, policijawar uņiņkin, hawamnilwa pēktirudētīn. Kapitalistil, tāduk tēgēmārņil hēgdugul kusimnilwar uņiņkitin huņtulwē dunnēlwē zawadatin, Kazakil Sibīrwē zawadatin. Nuņartin kētēmēmējē jakolo, ēwēnkilē, gilēkēlē, nanajila waņkitin. Nuņartin gorodu huņtumēlcēlwē tēgēlwē zoromiņkitin. Nuņartin zulwatin lurgiwuņkitin. Nuņartin arakili bējiņēl nannalwatin, ororwo zugēldiņkitin. Bējusimni ēmcē burē, nuņartin ēņēsītwēr gaņkitin. Tugi kapitalistil Sibīr dunnēwēn zawucaņkitin. Sibīrņil tēgēl ēnumukilzi, buglēmukilzi buņkitin. Tarilwa ēnumukilwē lucadil kamnitcazaril ēmēwuņkitin. Nidē ēņkin tēgēmār wē ajiwra. Nidē ēņkin tēgēlwē alagura. Kapitalistil ēmuņkitin, tēgēl dukulasēl bidētīn. Ajatmar tirēzēmi, kamnizami ejada ēsilwē sarē.

Əwənkil, nanajil, cukcal əruməmət bizəŋkitin, təgəmər əŋəsi biŋəsin. Kətə sibirŋil tirəwcəl, kamawcal təgəl ŋorcacatin təgəmər kusimnil-nunin, həgdigulnunin.

Huŋtulduk təgəlduk, bəjusimnilduk, ollomocimnilduk, hawamnil zalicitmarit bicētīn. Nuŋartin kapitalistilnun ŋorcandutin nuŋnimnil ora. Soma gorowo tar ŋorcan kapitilistilnun ŋənəzəcən. Kətəməmə zar ŋamazil hawamnil tar ŋorcanduburə.

1917 anŋanidu hawamnil, dunnəwə hawalzaril təgəmərwə, kapitalistilwa suruwkənə. Hawamnil mənəkər nuŋnimnil, mənŋilwər dunnəlwər ŋuŋəl ora. Nuŋartin hawalilla mərduwər. Nuŋartin zulwa olla, bizədəwər. Nuŋartin dunnəwə hawalzarilwa masinalwa olla, dunnəwə hawaldawər.

Tikin upkat dolborŋil təgəl: əwənkil, nanajil, giləkəl huŋtutmərit bizərə. Tikin təgəmər həgdigulin acir. Tikin upkattu sowetil bisi. Sowetildu mənəkər əwənkil, nanajil, giləkəl, amtiltin, akniltin hawalzara. Lucal—hawamnil, dunnəwə hawalzaril nuŋardutin bələzərə. Tikin sibirŋil təgəl pəktirəwucilzi bəjəlzi əwkil ŋələttə. Nuŋartin hulamalzi kusimnilzi əwkil ŋələttə. Taril nuŋardutin bələzərə, nuŋarwatin ətəjətcərə. Nuŋartin əwkil əwənkilwə, nanajilwa, giləkəlwə tirəttə, əwkil warə. Upkat təgəl hutəltin tatki-cildu alaguwzara, dukulasəl odawər. Nuŋartin alaguwzara, omaktawa biniwə odawər.

Ələ Sowettidu Umunupindu upkat hawalzaril tægāl: lugal, əwənkil, cukcal, mongolil, huɣtul mənɣiduwər dunnəɣduwər nuɣəl biwkil. Nuɣartin gorowo ɣorcazacatin tægəmərnun, kapitalistilnun. Dawdikal, nuɣartin mənəkər nuɣnimnil ora.

Kapitalistil əɣkitin hawamnildu əɣəsiwər bumurə, əɣkitin fabrikalwar, zawodilwar bumurə. Nuɣartin hawalzaril gosudarstwonuntin ɣan kusilliqitin. Nuɣardutin huɣtul kapitalistiqil gosudarstwol bələliqitin. Anglija, Francija, Amerika, Japonija bələliqitin. Taril dunnəl kapitalistiltin lucadit rewolucijat ɣələciqitin. Diginmə anɣanilwa bagdamalnun umukəndu Sowettiwə Umunupinmə zoromizaɣkitin.

Hawamnıl əɣkitin mənɣiwə tinmukitwər kapitalistildu burə. Hawamnıl dunnəwə hawalzarilnun bagdamalwa dawdicatin. Mənɣidukwər dunnəɣdukwər huɣtulwə bəjasalwa suruwkəncətin. Hawamnildu, dunnəwə hawalzarildu ajatkuł nuɣnimnil — kommunistil bicətin. Kommunistildu manɣapcu partija bicən. Tar partijadu həgdi ɣoramni bicən. Lenin — mitɣi tatigamnıt bicən. Ərit hawamnıl, dunnəwə hawalzaril kapitalistilwa dawdicatin. Ərit nuɣarwatin suruwkəncətin.

7. SSRU-du omakta vini hawaliw- zaran.

Əsitkən mitɣidu həgdidu dunnədut kətəməməjə ozara. Omaktala gorodila ozara. Omak-

tala fabrikala, zawodila ozara. Kətəməməjə huŋtutikirə masinala ozara.

Ələ umukəndu gosudarstwodu — SSRU-du upkat hawalzaril hawalzara. Mundu umukəmət hawaja-acin bəjə acin. Hawamnil ələ 7-8 casila tirganidu hawaliwkil. Nonon nuŋartin 12 casilwa hawalıŋkitin tirganidu. Hawadulitin nuŋartin nonoptidukwar kətətmərit gazara. Əsitkən hawamnildu ajatkuł zul bisi. Nuŋardutin taŋkicil, hulamal zul bisi. Hawamnil hutəltin tatkicildu alaguzara. SSRU-du upkacin owzaran hawamnil, dunnəwə hawalzaril zaritin. Hawamnil binitin tirganitikinduk ajatmarit ozaran. Dunnəwə hawalzaril bəjəl nonoptiduk huŋtutmərit dunnəwə hawalzara. Traktoril, masinal nuŋardutin bələzərə. Nuŋartin umukəndu hawazara, umunupnəl. Umunupnəl binəl, ajatmar hawalzami. Burduk cəməlin kətətmər baldiwkil. Nuŋardutin ŋan tatkicil, ajitkicil, taŋkicil bisi. Nuŋarŋitin binitin nonoptiduktin ajatmarit, əjimdimerit ocan.

Əsitkən mitŋidu dunnəŋdut upkat hawalzaril bizərə ajatmarit, təgəmər bizəŋəsidukin. Omaktawa biniwə omi urgə. Kətəwə ŋamazilwa anŋanilwa mitwə tirətəŋkitin, haktiradu əmən-cəzənəl. Mitwə eksploatirujıŋkitin, kamatcaŋkitin. Əsitkən mit omaktawa biniwə ozarap. Mitŋi binit nonoptiwo biniwə əsin urərə. Omaktadu binidu upkat hawalilzaŋatin. Umunətəzəŋən gilwa tirəzəmi. Upkat bizəŋətin nəknilgəcir.

Tāli aja bini oziņan. Ērgācin bini bidēn, hēgdiwə hawawə owka. Omaktadu fabrikaldu, zawodildu kətətmərjə towarila olzəgatin. Hēgdildu kitemaldu kətəmēmə burdukil baldizəgatin.

Awdul hēgdilzəņētīn. Biraldu, lamuldu kətətmərjə ollolo walzəgatin, upkattu ələkindēn. Ēr upkatwan ozami urgə.

Mittu kətəmēmə bulēsəl bisi. Mitņidu dunnəņdut əmēnmucəl ņuņəl bisi, bajasal taduk nuņarņiltin bələmniltin bisi, kulakil, popil samasəl bisi. Mit nuņarwatin kusindu dawdicap. Ērdəlē nuņartin əcəl omņozoro mēņņiwər biniwər tēgəmēr bizəņəsīn. Nuņartin hawamnilwa huski ņənəzərə. Sowətilwa, hawalzaril əņəsīwətin huski gunzərə. Kommunisttiwa partijawa huski gunzərə. Nuņartin mitņilwə hawalwət, socializmawa, omaktawa biniwə sukcasazara.

Granisal cagilatin mitņil bulēsəl—kapitalistīņil gosudarstwol bisi. Nuņartin ņələtcərə, mitņidu SSRU-du socializmawa ozarakip. Nuņartin ņələtcərə mēņņilziwər hawamnilziwar, ədētīn nuņarņilwatin əņəsīwətin nodarə.

Ērul hawal, ərul bidəl SSRU-nun kapitalistilwa kusiwkēcərə. Bu icətcəwun, on kapitalistil gilwa gosudarstwolwo zawazawkil dohodil zaritin. Nuņartin hēgditkuwə dunnəwə — mitņiwə bajandimarwa dunnəwət zawamuzawkil. SSRU-dut kətə ollocil biral, lamul bisi, kətə bəjucil urəl bisi, kətə sələl, zələməl ellal, hulama məņun dunnəņdut bisi. SSRU-dut

kətə bəjəl, asal hawalasəl, towarilwa galasəl, bisi. Kapitalistil zalduwar guniwkil: „Aja bimcē, SSRU-wə mērduwər garakip. Aja bimcē, bajanma dunnəwə zawarakip. Aja bimcē hawamnilwan mērduwər hawaliwkanakip. Aja bimcē towarila SSRU-lə əməwrəkkip, unijərəkkip nuğarwatin. Aja bimcē omaktala fabrikala ollakip. Təli mit ajatmarit omcap. Təli mit ətəmcəp mitgjit həgdigut bulənzi ɣələtəmi,“ guniwkil nuğartin.

Kapitalistil ɣəkəzərə kusidəwi hawalzaril gosudarstwonuntin, SSRU-nun.

8. Kapitalistil SSRU—du interwenci- cijawa omuzara.

Kapitalistil məməlilnunnmər ɣorcazara, ələ nuğartin umunupcəɣətin, SSRU-nun kusidəwər. Nuğartin upkat umukəndu gunzərə, umnət rewolucija dunnəwən sukcadawər, bajanman mērduwər gadawər.

Amur bargidadun Manzuriya bisin. Amur əwgidədun SSRU bisin. Əsitkən kətəməmə kapitalistiɣil japonijaɣil armijal umunupiwcəl Amur bargidadun. Tala nuğartin itigazara SSRU-nun kusildəwər

Gorodu dilica iksəndun gil kapitalistil ɣan itigazara SSRU-nun kusildəwər. Mitgjit matakilti hujukur gosudarstwol kapitalistiɣilwa gosudarstwolwotin disutərə. Nuğartin Francijadu

Anglijadu bələzərə, SSRU-nun kusildətin. Nu-
ğartin gil həgdil gosudarstvolgocir itigazara
SSRU-nun kusidəwər. Upkattuk əməzərə mit-
nil buləsəlti.

SSRU təgəlin əcəl interwencijawa omjoro.
Tar interwencija 1917-1920 anjanildu bicən.
Sibirnil təgəl bagdamalwa zoncazawkil. On
bagdamal japonijañilnun armijalnun sakcañ-
kitin, lurgiwuñkitin, zoromiñkitin Sibirwa. Up-
kat təgəl zoncazara, on bagdamal urikicilwə-
tin, lucadilwa bikicilwə gorodilwa Amurdu,
Amur daldisaldun bizərilwə, lurgiwuñkitin. Nu-
ğartin zoncazara on bagdamal partizanilwa,
nuñnimnilwə wañkitin. Nuğartin zoncazara on
bagdamal girkiwa Lazowo, Luckijwə, Sibirce-
wwa, Andreewwa parowoz togodun lurgiw-
cətin. Sibirnil təgəl, hawalzaril ərdələ əcəl om-
joro, okinda ətərə omjoro interwencijawa.
Nuğartin mənəkər kusizəñətin, kusin ollakin.
Nuğartin upkat umukəññəcin kusizəñətin, ka-
pitalistildu SSRU-wə ədəwər burə. SSRU
upkat hawalzaril təgəl bugatin bisin: lugal,
əwənkil, giləkəl, turkmenil, cukcal, jakol
bugatin.

On buləsəlwə dawdimi? emi tar zarin?

9. Hulamawa armijawa manniwgať.

Sowetti prawitelstwo komunisttinun partija-
nun upkat hawawət nuñnizərən.

Mit buzərəp upkatwar əḡəsiwər, mənḡiwər sariwar, omaktawa biniwə odawər. Hawalzaril bodowotin ajaḡdawər. Mit ozarap, mit omuzarap tar omaktawa bodowo, odawər. Mit əsip kusimuzərə. Mitḡil buləsəlti itigazara mitnun kusildəwər. Kusilləktin, mit kusizəḡəp nuḡar-nuntin. Mit manniwzaḡap mənḡiwər hulama-wa armijawar. Manniwzaḡap mənḡiwər dunnəḡmər, socializmawa okitwan tar zarin. Umunupilzəḡəp mənḡilnun sowetilnunnmər, komunisttinun partijanun.

Hulamadu armijadu upkat bəjəl—hawamnil, dunnəwə hawalzaril bızərə. Tarit mitḡi armijat, hawamnilḡi, dunnəwə hawalzarilḡi hulamat armijat ḡərbiciwuwki.

Hulama armija mitḡi ətəjəcimnit. Mitḡi armijat kapitalistiḡiduk armijaduk huḡtutmər. Mitḡi armija əwki hawamnilnun ḡorcara, əwki nuḡarwatin warə. Mitḡi armijat bəjasalnun, mitḡilnun buləsəlnunti ḡorcazaran. Dərumkikittu hulamal armijagir hawamnildu, dunnəwə hawalzarildu bəjəldu bələzəwki. Nuḡartin kolhosḡildu kitemaldu hawalzawki. Nuḡartin bələzəwki, omaktalwa hoktolwo owdatin.

Hulama armijagitikin sazərən, nuḡan hawalzaril biniwətin, omaktawa biniwətin, socializmawa okitwan ətəjəzərən. Hawamnil sazərə hulama armija—nuḡarḡitin armijatin. Tarit hawalzaril hulamawa armijawa ajawuwki bələzəwki nuḡandun tar zarin.

Hulamadu armijadu gawkil hawalzariksa-lduk. Ematanəlwə somiwcalwə, kulakilwa, popilwa əwkil gara. Hulamadu armijadu ematanəl təgəl biwkil: lugal, turkmenil, ʊzbekil, gruzinil, tadék huŋtul.

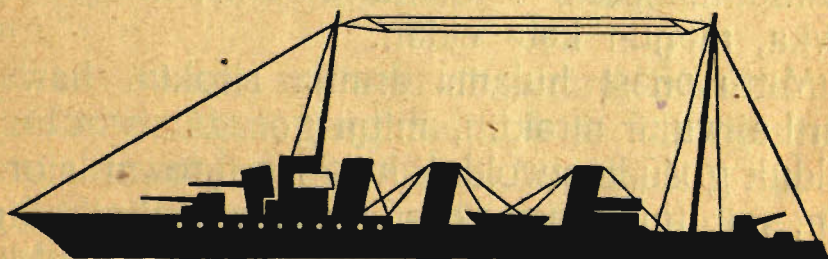
Tikin hulamadu armijadu hujukur təgəl izərə: əwənkil, nanajil, giləkəl huŋtul hawalzaril Amur dunnəŋdun bižəril, izərə, SSRU-wət ətəjəttəwər, hawalzaril buləsəlnuntin ŋorcadawər. Əwənkil, nanajil, giləkəl mənəkər ənəl hiwina, mənŋiwər bodowor odatin. Awdutin manniwzadan, nuŋartin upkat dukulasəl odatin. Okinda ədətin tirəžəril mucurə.

10. Kətətmərit, ajatmarit hawalzami.

Hulama armija pəktirəwuci bimi, ajat tətici bimi, zəwgəci bimi, təli nuŋan dawdižəŋan.

Hawalilgat kətətmərit, ajatmarit, upkatwa odawər.

Tar zarin hulamadu armijadu wawurə, pilemetila, pəktirəwurə, patrosala, aeroplora, ku-

Kusidi parahot.

sidilə parohila, kolobojo ulləjə, tətigələ, untala owka.

Dunnə dondun bizərilwə bajasalwa gawka: zələməwə eilawa, hulamawa məɣunmə, sələciwə dunnəwə gawka. Fabrikalwa owka. Pəkti-rəwurwə, porohwo ozarilwa zawodilwa owka. Masinalwa ozarilwa zawodilwa owka. Ajat nuɣniwkə, sowhozildu kətə murisal, oror, burdukil, ollol, ulləl bidətin. Ələniwə tunɣadu anɣanildu omacinma owka.

Əsilə dolbordu, timanigidadu dunnədu tunɣadu anɣanildu omacintin owran. Tar omacinma zaluptidawər, suptiwcal təgəl tugi so t ajat hawaliliktin. Nuɣartin kətəjə ollolo, kətəjə lamu bəjiɣələn, mosa bəjiɣələn waktin. Mənɣilwər awdulwar kətəliwkəniktin. Nuɣartin sowetil hawawətin ajatmarit hawaliktin. Ollomimnilwa awdulwa, umunupkiwcəl wə awdulwa, omaktalwa kolhozilwa oktin.

Tawar upkatwar ozarilwa owka hawalzaril gosudarstwodutin. Təli aja ozaɣan. Upkat ajatmarit bidətin, ajatmarit tətətətin, ajatmarit zəwdətin, caski omaktawa biniwər so aja owka, məɣun kətə bidən.

Mittu əɣəsi hulama armija birəkin, hawalzaril ajiwukir birəktin, mitɣi gosudarstwot huɣtulduk gosudarstwolduk kətətməril, towarila orakin, mit huɣtulwə gosudarstwolduk suptirakip.

Təli mit upkattuk gosudarstwolduk əɣəsitmərit ozaɣap. Təli kapitalistiɣil gosudarstwolduk

ətəzəŋətɪn mitnun kusimuzəmi. Mitŋidu əŋəsɪ-
dut bisin mitŋi tinmukicit. Hawalzaritikin ərə-
wə sagin. Mənŋiduwi gosudarstwoduwi, mən-
ŋiduwi hulamadu armijaduwi bələgin.

11. Mənŋiwər SSRU-wə ətəjəlzəŋəp.

Mit əsip kusimurə, kapitalistiŋil gosudarst-
wol mitwə kusiwkətcərə. Nuŋartin nonolmu-
zara mitnun kusidəwər. SSRU-du kusiŋ na-
dəjə acin. Mit omaktawa biniwə ozarap. Mit
tatkicila nizərəp, hawalzaril bodowotin ajaŋ-
zarap. SSRU awduwan ajaŋzarap. Kusiŋ up-
kattu iləcəzəŋən omaktawa biniwə owkanzə-
mi. SSRU ajamannə bimuzərən.

Mitŋil buləsəlti əmərəktin, mit ətərəp ŋələ-
llə. Mit ətərəp burə, mitŋiwə ozariwat sukca-
datin. Mit ətərəp burə, mitŋiwə hawalzaril
dunnəŋmətin gadatin. Girki Stalin bisin Lenin
ajatku alaguwumnin, kommunistti partija nuŋ-
nimnin bisin. Nuŋan gunən: „Mit ətərəp huŋ-
tuwə dunnəwə garə. Nidu-də mənŋidukwər
dunnəŋdukwər umukəmətjə hadijan ətərəp
burə.“

Tikin mitŋil buləsəlti itigazara SSRU-nun
kusidəwər. Amur bargidadun kətə kapitalistiŋil
armijaltin bisi. Buləsəlti saktin: SSRU upkat
hawalzarilin əwənkil, lugal, giləkəl, turkmenil,
huŋtul təgəl ŋörcazaŋatin, mənŋiwər tinmukit-
wər, mənŋiwər əŋəsiwər əməndəwər. Bulə-

sælti saktin: upkattu bugadu hawalzaril mitnij
girkilti bisi, næknilgēcir bisi. Taril mittu vələ-
zəŋētīn. Taril mənŋilnunnmər kapitalistilnunnmər
ŋorcazaŋatin. Taril əzəŋētīn burə, kapitalistil
SSRU-wə zawadatin.

Buləsælti saktin: mit sazərər, on omaktawa
biniwə odawər. Mit sazərər, on buləsəlwət
dawdidawər. Mitŋi nuŋnimnit, girki Stalin
tugi gunən, tugi gunzərə upkat hawamnil,
upkat dunnəwə hawalzaril, upkat hawalzaril
SSRU-du.

Mit dawdizaŋap, buləsəlunnmər ŋorcałmi.

Omaktal turāsəl

А
 аҗапан — мир, спокойствие
 аҗапаннә — мирно
 аҗаҗми — улучшить
 Америка — Америка
 америкаҗи — американский
 Anglija — Англия
 англиҗаҗи — английский

В
 вәҗусимни, вәҗумәтсәҗи — охотник
 вуга — земной шар, мир, родина
 вугаҗида — страна света
 виләп — враг
 вур — остров (вукасан)
 вувкәпзәҗи тамнакса — ядовитый газ
 вурдуква валдигасимни — хлебоборо́б, крестьянин

С
 сәтмәси сика — злак

Д
 далдин — приток (naldin, dagaldin)
 даудан — победа
 дисутцими — защищать
 дәрүмкикит — отдых, отпуск
 дуннә — земля, (страна в знач. государства)
 дуннәвә һауалзари — земледелец, крестьянин
 дуннәвә һауа — земледельческая работа
 долвор — север

З
 зап дамазил — тысяча
 завазари — захватчик
 заватәҗи — захватить
 зарин — поэтому, (zahudun)

зәтти — голод

Ә
 әҗүмкун — дешевый (әҗүмкун)
 әҗимкун — легкий (әнимкун)
 әмәсинми — подойти
 әҗәси — власть, сила
 sowetti әҗәси — советская власть
 әҗүмәнми — быть в худых отношениях, враждовать

Ф
 фабрика — фабрика
 Formoza — формоза
 Francija — Франция
 франциҗаҗи — французский

Г
 горот — город
 gosudarstwo — государство
 granica, sigdilә — граница

Н
 һауа — работа, дело
 һауамни — рабочий (һауамни)
 һауалзари — трудящийся
 һауанали таман — заработная плата
 һимат — скоро (nemat)
 һивинми — беспокоиться
 һижукун — малый (hulukun, hupukun, nikun)
 һуҗүҗми — уменьшить
 һуҗәҗәнәми — ранить (гәҗәу-ними)
 һутакан — куль, мешок

І
 идәгә — хозяйственная вещь
 иксән — запад
 Undija — Индия
 индиҗаҗи — индийский
 Undo-Kitai — Индо-Китай
 interwensija — интервенция
 иләсәми — мешать

Јаронија — Япония
јаронијаџи — японский
Јаронијади Јаму — Японское
море
К
каматсамі — закабалить,
эксплотировать
камавса — закабаленный
камними — притеснять (tirətsə-
mi)
kapitalist — капиталист
kapitalisti — капиталистичес-
кий(вообще)
kapitalistji — капиталистичес-
кий (принадл. капиталисту)
kətəgmi — увеличить, умножить
Kitaj — Китай
kitajji — китайский
kiteма — пахотное поле (пəктə)
Koreja — Корея
kota — долг
kusin — война
kusimi — воевать
kusimni — боец, солдат; hulama
kusimni — красноармеец
L
lurgiwmi — сжечь (nultimi)
M
Манзурija — Манджурия
manzurijaџи — манджурский
тəксəгəми — умереть о челов.
тəтəлilnuntəг — между собою
(тəтəнuntəг)
тəнjirəми — присвоить
million — миллион
mosa — лес
N
пəксəkit — хранилище, кладо-
вая, склад
пунпими — руководить, управ-
лять,
пунпимни — руководитель, пра-
витель
Ń
пунə — хозяин (əзəп)
пугатни — вождь
Ŧ
пугсан — борьба

O
ollomimni, ollomocimni — рыбо-
лов
P
policija — полиция
R
rewolucija — революция
rewolucijaџи — революционный
respublika — республика
S
SSRU — Sowettil Socialisttil Rec-
publikal Umunupintin — Союз
Советских Социалистичес-
ких республик
sipkicimni — сыщик
sipkitcami — тайно следить
somiwca — лишенец (hogiwca)
sowet — совет
sowetji hawa — советская ра-
бота
sowetil hawitin — работа сове-
тов
sukcaka — разрушение
sukcami — разрушить (karungā-
mi)
sukcawka — необходимо разру-
шить (suksanaза)
T
tank, wawuci iruwun — танк
timanigida — восток
tin — освобождение
tinmukit — свобода
tirəми — притеснять, угнетать
tirəwсə — притесненный, угне-
тенный
torga — ткань
towar — товар
tigi — так (tikan); tugi ərgəcin
(sin ərgəcin)
U
unijəmi — торговать
unijəkit — рынок
W
wawun — оружие, орудие
wawuci iruwun, tank — танк
Z
zabastowka — забастовка
zawot — завод

40 коп.

На эвенкийском (тунгусском) языке

М. Д. Кокин

УГРОЗА ВОЙНЫ И НАШИ ЗАДАЧИ

Перевод Г. Василевич при консультации А. Салаткина, И. Абрамова, Н. Трофимова